

מאמרי חסידות

מאמר ד"ה

כי טוב חסדך מחיים

[ונראה שהוא]

מכ"ק אדמו"ר האמצעי

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

יו"ל לראשונה מכת"י מעתיק

כ"ה לעומר נצח שבנצח

י" אייר תשפ"א

נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

To donate via Paypal or Zelle

please use the links below:

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Zelle – ashavrick@gmail.com

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

מאמר כי טוב חסדך מחיים

[ונראה שהוא] מכ"ק אדמו"ר האמצעי

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הנחה מאחד מן השומעים

כי¹ טוב חסדך מחיים. ולהבין מהו שיותר טוב מחיים, הלא לפי הנראה, אין טוב כלל מחיים. אך הנה ידוע, שיש בכל אחד ואחד מישראל נפש אלקית, חלק אלוהי ממעל, כי חלק הוי"ה עמו. וזהו שאנו אומרים בתפלה, נשמה שנתת בי טהורה היא, דהיינו אפילו קל שבקלים, שמלוכלך נפש אלקי שלו בחטאים ובעוונות, אינו נוגע זאת רק להנשמה שמתלבש קצת בגוף, ונקרא זאת בשם יעקב. אבל להנשמה שאינו מלוכלך בגוף, ונקרא בשם ישראל, אינו נוגע כלל החטאים ועוונות. וזהו שאנו אומרים, טהורה היא. והראיה על זה, שנראה בחוש, שאפילו קל שבקלים יכול להתעורר בתשובה מעצמו, אף שלא ראה כלל ספרי מוסר, והוא עוסק באותו העת בפרנסה, ואינו מחשב כלל על אלקות, ואף על פי כן, נופל לו הרהורי תשובה מעצמו.

(והטעם הוא, שְׁבֵת קול מכרזת בכל יום, שובו בנים שובבים. בת קול, הוא מקור כנסת ישראל, אשר הוא דבוק למעלה. ועל ידי אתערותא דלעילא, ממילא נתעורר למטה, כי יעקב חבל נחלתו. כמו חבל גשמית, כשמניע ראש העליון, אזי ממילא מניע ראש התחתון. וזהו השיבנו ה' אליך ונשובה, דהיינו על ידי אתערותא דלעילא, המשכת מיין דכורין, יהיה אתערותא דלתתא, העלאת מיין נוקבין. והוא ממש למשל כמו השלהבת, כשמקרבין את השלהבת להניצוץ, אזי נמשך הניצוץ לשלהבת ונתבטל ממהותו, וכמאמר חז"ל, לְמָה צדיקים דומין בפני השכינה, כנר לפני האבוקה. (ובעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים, הוא יותר מצוי, שיתעורר מעצמו, אפילו קל שבקלים, כי הוא עת רצון למעלה, דרשו הוי"ה בהמצאו, זהו עשרת ימי תשובה, לבד אפיקורסים, אשר על ידי עוונותם, נכרת ממש חלקם מנפש אלקית שממעל, וזהו בחייהם קרויים מתים, ודי למבין).

---

¹ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד מעתיק. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"א ע' קסב. תורת מנחם תשכ"ב ח"א ע' 159.

אבל מכל העוונות, אינו נעשה רק פגם בהחבל, אבל לא נפסק לגמרי. ולזה, כשנתעורר מלמעלה, אזי נתעורר גם כן למטה, ודי למבין. והנה בראש השנה, אנו אומרים, שנגזר למעלה, מי יחיה ומי ימות, דהיינו חיות הרוחניות וחיות גשמיות, נגזר בראש השנה וביום הכיפורים. וחיות רוחני, הפשט הוא כך, שיהיה מתפעל הנפש אלקית על ידי התבוננות מאלקות, איך שהוא מהווה מאין ליש, הוא בחינת חי. ולהיפוך, חס ושלום, הוא בחינת מיתה. וכמו בחיות גשמי, נגזר למעלה בראש השנה, כמה ירויח, או להיפוך חס ושלום. וגם על ידי צער ויגיעה, יהיה הרויח שלו, או שלא בצער. וגם הסיבה גופא, נגזר מלמעלה, מהו הסיבה שירויח, וכמו שיתבאר לקמן.

כמו כן ממש, נגזר מלמעלה על חיות רוחני, דהיינו או דחילו ורחימו שכליים או טבעיים, וגם הסיבה גופא, ואם בקל או ביגיעה, יהיה לו דחילו ורחימו הנזכר לעיל. וזהו משפט לאלקי יעקב. יעקב, הוא בחינת הנשמות אשר הם מתלבשים בגוף, ועליהם יהיה משפט למעלה בראש השנה, כמה אלקות יהיה נמשך לו על כל השנה. והנה שני המשפטים, חיות רוחני וחיות גשמי, תלוי זה בזה. כפי המשפט ממש שנגזר על חיות הרוחני, כן נגזר ממש על חיות הגשמיות. והנה על המשפט הנזכר לעיל, יש מימינים לזכות, ומשמאלים כו'.

אך במה הדבר תלוי, בשנה שעברה, מהחיצוניות שלו. כי בנשמה יש שני בחינות, פנימיות וחיצוניות. פנימיות, הוא מה שנתפעל הנפש אלקית, על ידי התבוננות בתפלה ובקריאת שמע, הוא פנימיות החיות של נפש אלקית. וחיצוניות, הוא בחינת הרשימו שנשאר על כל היום. שבוודאי, אינו יכול להיות כל היום בדחילו ורחימו. רק, הרשימו נשאר אצלו, מדחילו ורחימו שהיה לו בשעת התפלה, שיהיה בוחר בטוב ומואס ברע, בקרירות. (וזאת יכול להיות אצל כל האדם, אפילו שלא יתפלל בכוונה, שיעשה לו הסכמה, שיהיה בוחר בטוב ומואס ברע). וזאת נקראת לשון הליכה, הולך בתמים. למשל בגשמיות, כשרוצה לעשות איזה משא ומתן, אזי המוח מחשב מחשבות, איך לעשות, והלב חומד לאותו דבר, והרגלים הולכים לעשות ולגמור אותו הענין. נמצא, הרגלים הוא בחינת נצח הוד יסוד, בחינת חיצוניות, והמוח והלב הוא בחינת פנימיות, בחינת חכמה בינה דעת, חסד גבורה תפארת, ודי למבין.

ולפי ערך החיצוניות של שנה שעברה, שבחר בטוב ומואס ברע, כן יהיה נמשך המשכת אלקות, פנימיות, על שנה הבאה. וזהו וכל מעשיך בספר נכתבים, לפי העשיה דוקא, אדם נדון לפי מעשיו. הכל, לפי העשיה שלו, כמו שנתבאר לעיל. מחיצוניות של שנה שעברה, נמשך על פנימיות של שנה הבאה. והנה, על חיות גשמי, גם כן נדון, לפי מעשיו וחיצוניות של שנה שעברה.

ולהבין זה, כי הנה ידוע מאמר רז"ל, כל מזונותיו של אדם, קצובין לו מראש השנה. ופעם מבואר, אדם נדון בכל יום. אך, ששניהם הוא אמת. כי כתיב, וברכך בכל אשר תעשה דוקא, דלית ברכתא שריא באתר ריקנייא, שנצרך לעשות כלי, בכדי שיהיה הברכה חל עליה. והנה, שיעור הכלי, צריך להיות, בכדי שיהיה יוכל להסתיר אלקות, דהיינו שיהיה יכול לפרנס בדרך הטבע, ויהיה יוכל לאמר, כחי ועוצם ידי עשה לי כו'. ואף כל פי כן, יאמין באמונה שלימה, שהכל מהשם, (וכדכתיב, אל תאמר בלבבך, כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה כו', כי ה' הוא הנותן לך כח לעשות כו'. נמצא, כשיהיה הכלי של פרנסה, מעט, ואף על פי כן, יהיה שורה בו ברכה מרובה. נמצא, יהיה נראה בחוש, התגלות אלקות. גלל כן, צריך לעשות כלי, שיסתיר אלקות, ואף על פי כן, יאמין שהכל מה', וכמו שנתבאר לעיל, ודי למבין).

והנה יכול לראות זאת בחוש, שהכל תלוי מהשם, לפי הברכה. והראיה, שאדם אחר, גם כן עושה הכלי, מה שעשה הראשון, ולזה יש ברכה, ולהשני אינו מרויח. אלא על כרחך, שהעיקר, הכל מהשם: הוא צריך רק לעשות כלי, בכדי שיהיה שורה בו ברכה, כמו שנתבאר לעיל. ובזה מתורץ הקושיא הנזכר לעיל. כי באמת, מזונותיו כו' קצובין לו מראש השנה, דהיינו הברכה. למשל, שירויח בזה השנה מאה אדומים, ונגזר בראש השנה. ואדם נדון בכל יום, על הסיבה, מאיזה סיבה יהיה הריוח שלו, או ממחיה, או מחנות. כי באמת, כשאדם עושה סיבה אחרת, מה שאינו נגזר עליו, אז יכול להיות שיפסיד בזה המשא ומתן. ובראש השנה, דן את הריוח, לפי שנה שעברה, על החיצוניות שלו, דהיינו כשעסק בשנה שעברה במשא ומתן, ולא אמר, כחי ועוצם ידי, רק האמין באמונה שלימה שהכל מהשם, נמשך לו על שנה הבאה, שנה טוב וברכה. ואם לאו, חס ושלום, אזי בהיפך נגזר עליו, ודי למבין.

ובזה יובן היטיב מה שמבואר בכתבי האריז"ל, שגלות השכינה הוא פרנסה. ולכאורה, הוא מלתא דתמיה. והלא, גם בזמן בית המקדש, כתיב, כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. אך, האמת הוא כך. שבזמן בית המקדש, לא היה הכלי מסתיר אלקות. ואף שהיו עובדי שדות וכרמים, הוא רק בכדי לעשות כלי, שיהיה שורה בו ברכה. מחמת שהיה התגלות השכינה בבית המקדש, היו רואים בחוש התגלות אלקות, שהכל מהשם. אבל כעת בגלותא, שנסתלק השכינה, ומחמת זה, הכלי מסתיר אלקות, וכל אחד אומר, כחי ועוצם ידי כו'. וזהו גלות השכינה באמת, כמו גלות השכינה שמחיה עשירים, והם אומרים, לי יאורי ואני עשיתיני, שהוא בחינת גלות השכינה באומות, שהיה אף בזמן בית המקדש. וכעת, גלות השכינה בישראל. אשר האמת, שהכל מהשם, כמו שנתבאר לעיל, והם אומרים, כחי ועוצם ידי כו'.

והראיה על זה, שבזמן בית המקדש, לא היה ההסתר מפרנסה, כי כתיב בדברי הימים, על שהתנדבו בשמחה, ברכם דוד המלך. כי באמת, שמחה, היא הוראה שמאמין שהכל מהשם. ולזה, אין לו עצבות כלל על נתינתו. וכדכתיב, כי ממך הכל, ומידך נתנו לך. אבל כשאומר, כחי ועוצם ידי כו', אז בוודאי יש לו עצבות בנתינת הצדקה, ודי למבין. נמצא, בקיצור הוא כך. שבזמן בית המקדש, הן שהיה לו ריוח, הן בהיפוך, היה מאמין שהכל מהשם, מחמת התגלות אלקות שהיה בקדש הקדשים. אבל באמת, כעת, הוא גלות השכינה. שכל אחד אומר, כחי ועוצם ידי, מחמת הסתר אלקות. וזהו עיקר החילוק, בין בזמן בית המקדש לכעת.

אבל לענין יראה ואהבה, יכול להיות בהיפוך. שכעת, יהיה הדור יותר צדיקים, מבזמן בית המקדש. ובזה יובן גם כן היטיב מה שמבואר בזוהר, וימררו את חייהם. חייהם דמאן, חייהם דכנסת ישראל. כי מבואר בכתבי האריז"ל, שישראל שְׁעָבְדוּ במצרים, היה גלגול דור הפלגה, וזה היה תיקון שלהם. והפירוש הפשוט הוא כך. שמתחלה, עבדו דור הפלגה, ברצון וחשק המגדל בחומר ובלבנים. ואחר כך, עבדו את מצרים בעל כרחם, שלא ברצון וחשק בחומר ובלבנים. אזי, נעשה על ידי כך, עקירת הרצון, שהיה מתחלה, וזהו התיקון שלהם.

והנה, יש זה בכל דור ודור. כשאדם חושב מחשבות מענין פרנסה, ברצון וחשק, נקרא זאת בשם דור הפלגה, לשון פלג מאלקות. כי הם היו אומרים, הבה נלבנה לבנים, ולבנים הם בחינת אותיות, כידוע, ונעשה לנו שם, לנו דייקא, שיהיו נפרדים מאלקות, דהיינו על ידי כחי ועוצם ידי, יהיה לו פרנסה, כחיי הגוים. דהיינו, שהוא מעמיק במחשבתו, איך לפעול זאת המשא ומתן, בכמה וכמה מחשבות. אשר אלו היה מאמין באמונה שלימה, אשר הכל מהשם, לא היה צריך כל כך להרבות מחשבות. והמחשבות נקרא בשם בנין המגדל.

והתיקון לזה, הוא בחינת גלות מצרים, דהיינו כשעוסק אחר כך בפרנסה, בעל כרחו, שלא ברצון וחשק, רק מחמת ההכרח שנצרך לו, לחם לאכול ובגד ללבוש, הוא עקירת הרצון, מה שהיה לו מתחלה, בכחי ועוצם ידי. (והנה עיקר עקירת הרצון, הוא מה שעושה כעת, אותו הדבר בעצמו, מה שעשה ברצון וחשק. וכעת, עושה הדבר בעל כרחו. ולא מצד נפש אלקית, רק מצד נפש הבהמית דוקא, שנפש הבהמית גופא אינו מסכים לזה, כמו בגלות מצרים, וכמבואר במקום אחר באריכות, נעשה מזה עקירת הרצון). וזהו וימררו את חייהם דכנסת ישראל, שעשו אותו הדבר בעצמו, שלא ברצון וחשק, רק מצד ההכרח. ואחר כך, ויזעקו ותעל שועתם, דהיינו שמתבונן קודם התפלה, מרירות, על העסק שלו. ועל ידי זה, נעשה תיקון להרצון הראשון, אשר אמר, כחי ועוצם ידי כו', ודי למבין.

וזהו כי טוב חסדך מחיים. דהיינו, שחסדך טוב, מחיים רוחניים וחיים גשמיים הנזכר לעיל. כי חיים, במ"ם סתומה, הוא לשון אלקים חיים. דהיינו, כשבחינת מלכות מחיה בריאה יצירה עשיה, בעלי גבול ותכלית, ואתה מחיה את כולם, שְׁפַחַּת הפועל כבר בנפעל. ויש עוד בחינה, חיי החיים, כמו שאמר רז"ל, מְחַיֶּה חיים, יתן לך חיים. דהיינו חיי החיים נקראת, כשבחינת מלכות משפיע לבריאה יצירה עשיה, להחיות בעלי גבול ותכלית, (והוא ממש למשל, כמו הרב המשפיע לתלמיד, דְּבַר שְׁכָל. שיש חילוק, בין אחר השפעת הרב, שכבר מקבל התלמיד במוחו השפעת הרב, ובין השפעת הרב להתלמיד, קודם שישפיע, שעדיין מחובר השפעתו לעצמות השכל שלו, ודי למבין), והוא נקרא בחינת יסוד, לשון התקשרות, כי כל בשמים ובארץ. התרגום על זה, דאחיד בשמיא וארעא. שמים הוא בחינת סובב כל עלמין, וארעא הוא בחינת ממלא כל עלמין. וכל, הוא בחינת יסוד, שמקשר מבחינת שמים שהוא בחינת סובב, לבחינת ארץ ממלא. (והוא ממש למשל, כמו השפעת הרב, שמשפיע דבר שכל לתלמיד, אשר השפעתו הוא ממוצע, בין עצמות השכל של הרב, לשכל התלמיד, ודי למבין).

וזהו את השמים ואת הארץ, ראשי תיבות גימטריא טוב, כי טוב הוא בחינת יסוד ובחינת צדיק. אָמְרו צדיק כי טוב. כי טבע הטוב, להטיב ולהשפיע. ולזה, נקרא טוב, בחינת יסוד והשפעה. ויסוד הוא ממוצע, בין סובב וממלא, לשמים וארץ. ולזה, ראשי תיבות טו"ב, מפסוק את השמים ואת הארץ. וזהו יוסף, שהיה בחינת צדיק, אמר, כי למחיה שלחני אלקים לפניכם, (כי י"ב שבטים, הם בחינת בריאה יצירה עשיה כידוע, והים עומד על שנים עשר בקר. ויוסף, הוא בחינת יסוד ומשפיע להם, ודי למבין).

ובלשון אחר נקרא מקור החיים, כדכתיב, כי עֲמַףּ מקור חיים. דהיינו, שמקור החיים, שהוא בחינת חיי החיים הנזכר לעיל, כְּטֵל לְעַמָּףּ. כי כל החיות שמחיה עולמות, הוא רק דרך זיו והארה, הודו על ארץ ושמים, אשר אינו נוגע כלל לעצמות. ולא כמו כח התנועה, שמהותו גופא מתפשט למטה, וכמבואר במקום אחר באריכות. ולזה, בטלים כל החיות לְעַמָּףּ, לעצמיות אלקות. ולזה, הוא נקרא חי, ולא בחיים.

ולהבין זאת באר היטיב, איך הוא חי, ולא בחיים, צריך להבין בגשמיות, שְׁפַל השפעת חסדים, נלקח מאהבה. אשר מחמת אהבה אשר יש לו לאדם אחר, כִּי עוֹלָה בדעתו להשפיע לו חסדים. (ואהבה הוא אור, וחסד הוא הכלי, שמחמת אהבה, משפיע לו חסדים). ואחר כך, חושב במחשבתו, מהו אצלו חסד. אם להשפיע לו דבר חכמה, או להשפיע לו מזון גשמית. ונקרא זאת בחינת נצח והוד, מבררין את הדבר בירור היטיב. ואחר כך, כשמשפיע לו מזון גשמית, נקרא בחינת יסוד. ועל ידי זה, הוא מחיה את העני בגשמית. ובוודאי, על ידי האהבה שיש לו להעני, לא היה יכול להחיות את העני.

רק, על ידי מזון גשמית, שנתהווה מחמת האהבה, כמו שנתבאר לעיל, אזי מחיה את העני. והאהבה, אינו נקרא אפילו בשם מקור החיים, רק סיבה ראשונה, אשר ממנה נתהווה המזון גשמית. (כי מקור החיים, אינו נקרא, רק בחינת יסוד, שהוא כבר משפיע, רק שהוא עדיין מקושר לעצמותו כנזכר לעיל, ודי למבין). וזהו למעלה גם כן, בחינת חסד, חי, ולא בחיים, ודי למבין.

אך להבין בחסדך, בכ"ף, כי אית חסד זוטא, ואית חסד רבא. ועל לשון הקבלה נקרא בשם אהבת עולם ואהבה רבה. למשל, בגשמיות, יש אהבה, אשר נלקח על ידי טעם ודעת. נמצא, לפי ערך טעם ודעת, כן הוא האהבה. אם מעט, מעט. ואם רב, רב. וכשבטל הטעם, אזי בטל האהבה. אהבה שתלויה בדבר, בטל דבר, בטלה אהבה. נקרא זאת בשם אהבה זוטא. ויש עוד אהבה, דהיינו אהבת האב על בְּנוֹ, אשר אינו נלקח כלל מטעם ודעת, רק מחמת עצמיות, ונקרא זאת בשם אהבה רבה. והנה כתיב, בן חכם ישמח אב, ובן כסיל כו'. הנה, אפילו אהבת האב על בנו, מתלבש בטעם ודעת, דהיינו שהוא בן חכם, מקבל ממנו תענוג. נמצא, לפי ערך החכמה, כן הוא האהבה. באם שבנו הוא חכם גדול, אזי האהבה יותר בגדלות. ואם הוא חכם קטן, אזי האהבה גם כן בקטנות.

אך, כשבנו אינו הולך בדרך ישר, ואין לו כלל טעם ודעת, שיהיה לו אהבה, אזי נתעורר אצלו האהבה העצמית, אשר יש לו אהבה לבנו, דהיינו כמו שאוהב לו לעצמו, אשר אף שאינו הולך בדרך הישר. כן ממש, יש לו אהבה לבנו, אף שהוא אינו הולך בדרך הישר, מחמת שהוא נלקח מעצמותו. ואדרבה, כעת, האהבה אצלו יותר בתוקף, מאהבה שהיה לבנו על ידי טעם ודעת, שיכול ליתן לו כל אשר יש לו, מחמת שהאהבה לא נלקח מטעם ודעת, ודי למבין.

וכמו כן למעלה, אית חסד זוטא, דהיינו שהאהבה נלקחה מלמעלה, לישראל, על ידי טעם ודעת, (וכן חיות העולמות, שרשם מחכמה, כולם בחכמה עשית, בראשית, בחוכמתא ברא עלמא, דהיינו שהכל נלקח על ידי טעם ודעת). כשהולכים בדרך ישר, אזי בן חכם ישמח אב. אבל להיפוך, חס ושלום, נעשה קטיגוריא למעלה, אזי ממילא נסתלק האהבה, כי בטל דבר, בטלה האהבה. ואית חסד רבא, דהיינו ששרשו למעלה מטעם ודעת, כי ישראל נקרא בנים להוי"ה, ועל ידי זה, נתעורר למעלה גם כן האהבה העצמיות, ונמחו כל העוונות, וזהו אנכי מוחה פשעיך למעני דוקא, שהוא האהבה העצמיות, ודי למבין.

וזהו כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה, וְחֶסְדִּי מֵאֲתָךְ לֹא יִמוּשׁ. הרים נקרא בשם חסד גבורה תפארת, אברהם יצחק ויעקב, כידוע. וידוע מאמר חז"ל, תמו זכות אבות.

כי אברהם הוא בחינת חסד, ששרשו מחכמה, כידוע, אברהם אוהבי. ממילא, הוא בעל גבול ותכלית, שלפי ערך החכמה, כן הוא האהבה. וזהו הפירוש, אף שההרים ימוש, דהיינו שלא יהיה כלל טעם ודעת לאהבה, מחמת התגברות העוונות, אף על פי כן, וְחִסְדֵי, שהוא חסד העצמיות, אשר נקרא חסד רבא, לא ימוש. כי ישראל הוא בחינת בנים להוי"ה, כי חלק הוי"ה, כנזכר לעיל, ודי למבין.

וזהו גם כן הדיעה, אשר לא תמו זכות אבות. דהיינו חסד גבורה תפארת, אשר למעלה מטעם ודעת, אשר נקראים גם כן בשם אבות. וזהו החילוק שבין עץ הדעת, שהוא טוב ורע, ויש עץ החיים שאכל וחי לעולם, בלתי בעל גבול ותכלית, דהיינו ששרשו מאילנא דחיי, אשר למעלה מטעם ודעת, אשר שם לא תמו זכות אבות, ממילא חי לעולם. וזהו גם כן ויורהו ה' עץ, וישלך אל מים וימתקו המים, כי שרש העץ היה מאילנא דחיי, אשר אין שם רע כלל. מחמת זה, יכול להיות אפילו ממרירו למיתקא. וזהו גם כן המבואר במאמר חז"ל, לעולם ילמוד אדם תורה, אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה כו'. ולכאורה, הוא דבר תמיה. איך יתהפך מרע לטוב, הרי שלא לשמה, רע גמור. אך, מחמת שאורייתא היא אילנא דחיי, אשר אין שם רע כלל, גלל כן, יוכל להתהפך, ודי למבין. וזהו כי טוב חסדך מחיים. חסדך, אשר הוא למעלה מטעם ודעת. נמצא, החיות, בלתי בעל תכלית. ואכל, חי לעולם. אשר הוא בוודאי טוב מחיים, אשר הוא רק בעל גבול ותכלית, וכנזכר לעיל.

וזהו והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם. כי מלוכה של משיח, יהיה לעולם. וכדכתיב, ועתיק יומין יתיב מלכותיה מלכות עלם. כי מלוכה של משיח, הוא מלוכה של הקדוש ברוך הוא. וכעת, היה הכל בעל גבול ותכלית, דהיינו מקדש ראשון ומקדש שני, מחמת ששורש האהבה, היה הכל מחמת טעם ודעת, ממילא היה גם כן האהבה בעל גבול ותכלית. אבל לעתיד, כשנצרך שיהיה מלכותיה מלכות עלם, אז יבוא מקודם אליהו הנביא, והשיב לב אבות על בנים, דהיינו שיתעורר האהבה העצמיות שיש לאב על בנו, וזהו הלב, שהוא בחינת חסד גבורה תפארת, קודם לאב, כי אבות נקרא גם כן בשם חכמה בינה דעת, דהיינו האהבה שהיא למעלה מטעם ודעת, יעורר לבנים, שהוא כנסת ישראל, שנקראים בשם בנים. ולב בנים על אבותם, דהיינו שמלמטה למעלה, יתעורר גם כן, מחמת אהבת בנו על האב, שהוא גם כן למעלה מטעם ודעת, ודי למבין. סליק.